

3. Трубецкой Н. Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока. – Москва: Алгоритм, ЭКСМО, 2012.

4. Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York, NY: Simon and Schuster, 1996.

5. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. Т.1. Образ и действительность / Пер. с нем. Н. Ф. Гарелин. – Минск: ООО «Попурри», 1998. – 688 с.

6. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. Т.2. Всемирно-исторические перспективы / Пер. с нем. С. Э. Борич. – Минск: ООО «Попурри», 1999. – 720 с.

7. Тойнби А. Цивилизация перед судом истории (Сборник). – Москва: «Прогресс» «Культура», 1995.

8. Донцов Дм. Де шукати наших історичних традицій; Дух нашої давнини. – Київ: МАУП, 2005.

References

1. Gor'kii M. Stat'i 1905–1916. – Sankt–Peterburg, 1918.
2. Berdyayev N. Sud'ba Rossii. – Moskva: Sovetskii pisatel', 1990.
3. Trubetskoi N. Nasledie Chingiskhana. Vzglyad na russkiyu istoriyu ne s Zapada, a s Vostoka. – Moskva: Algoritm, EKSMO, 2012.
4. Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York, NY: Simon and Schuster, 1996.
5. Shpengler O. Zakat Evropy: Ocherki morfologii mirovoi istorii. T.1. Obraz i deistvitel'nost' / Per. s nem. N. F. Garelin. – Minsk: OOO «Popurri», 1998. – 688 s.
6. Shpengler O. Zakat Evropy: Ocherki morfologii mirovoi istorii. T.2. Vsemirno–istoricheskie perspektivy / Per. s nem. S. E. Borich. – Minsk: OOO «Popurri», 1999. – 720 s.
7. Toinbi A. Tsvivilizatsiya pered sudom istorii (Sbornik). – Moskva: «Progress» «Kul'tura», 1995.
8. Doncov Dm. De shukaty nashykh istorichnykh tradyciy; Duh nashoi' davnyiny. – Kyi'v: MAUP, 2005.

Bazaluk O., Ph.D., Professor, Department of Philosophy, Pereyaslav–Khmelnitsky State Pedagogical University named after Skovoroda (Ukraine, Pereyaslav–Khmelnitsky), bazaluk@ukr.net

The basics of Ukrainian geophilosophy. At the turn of two cultures

To understand the true causes of the events that occurred and are occurring in Ukraine, throughout its history, it is necessary to understand the peculiarities of geophilosophy in the region. The author offered, the main feature of geophilosophy in this region, which forms the Ukrainian mentality for centuries, is that modern Ukraine is geographically located at the crossroads of two powerful cultures of Eurasian continent: Asian and European. d. The author has used the dialectical, system-structural, structural–functional research methods as well as methods of comparison, analysis and synthesis. The main contribution of the author in the study of this actual and complex topic is another attempt to of objective research of historical and cultural connections between Moscow and Kiev, Russians and Ukrainians. The novelty of the study – to show Ukraine and Ukrainians from the inside, with all their contradictions and trying to establish their own cultural markers of identity.

Keywords: geofilosofiya, Ukraine, Russia, Moscow, Kiev, European culture, Asian culture, Kievan Rus, the Grand Principality of Moscow, the empire.

Bazaluk O. O., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди (Україна, Переяслав–Хмельницький), bazaluk@ukr.net

Основи геофілософії України. На зламі двох культур

Предметом дослідження автора є геофілософія України. На думку автора, щоб зрозуміти справжні причини подій, які відбулися і відбуваються в Україні протягом всієї її історії, потрібно зрозуміти особливості геофілософії цього регіону. Автор вважає, що основна особливість геофілософії цього регіону, яка і формує ментальність українців вже базато століть, полягає в тому, що територіально сучасна Україна розташована на стику двох найпотужніших культур Серозіатського континенту: азійської та європейської. Автор запропонував своє бачення формування рубжності культур та їх впливу на становлення української нації. У статті використано діалектичний метод, системно–структурний, структурно–функціональний, а також методи: порівняння, аналізу та синтезу. Основним внеском автора у дослідження цієї актуальної і складної теми є чергова спроба об'єктивного дослідження історико–культурних зв'язків між Москвою і Києвом, росіянами та українцями. Новизна дослідження – показати Україну і українців зсередини, у всій їх суперечності і прагненні встановити власні культурні маркери самоідентифікації.

Ключові слова: геофілософія, Україна, Росія, Москва, Київ, європейська культура, азійська культура, Київська Русь, Велике Московське князівство, імперія.

* * *

УДК 141.81

Москалик Г. Ф.,
доктор філософських наук, доцент, професор
кафедри психології, педагогіки та філософії,
Кременчуцький національний університет
ім. М. В. Остроградського
(Україна, Кременчук), g21023@yandex.ru

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Автор торкається проблематики ідентифікації людини в умовах сучасного інформаційного суспільства. Обрунтовується актуальність проблеми ідентичності для людини у зв'язку з поглибленням інформатизації суспільства та широким застосуванням інформаційних технологій; осмислюється поняття «ідентичність», а також розглядаються стратегії її пошуку в умовах застосування інформаційно–комунікаційних технологій.

Ключові слова: ідентичність, інформаційне суспільство, стратегії пошуку, застосування інформаційно–комунікаційних технологій.

XXI століття – століття інформатизації. Вона є технічною основою нового суспільства. Інформаційні технології впливають на всі галузі суспільного життя людини. У зв'язку з цим проблеми інформатизації є актуальними для вітчизняних і зарубіжних дослідників. Хоча більшість дослідників даної проблематики акцентують свою увагу на окремих проблемах цього процесу (психологічних, економічних, соціальних тощо). Окремі дослідники звертають свій науковий погляд лише на технічну сторону процесу. Ми ж спробуємо розглянути це питання на філософському рівні.

Багатовекторні можливості розвитку у ситуації перебудови міжособистісних стосунків у процесі самоідентифікації роблять актуальним їх вибір. Дана тема дослідження дуже широко розроблена у працях учених світу, але, вони майже не вдаються до характеристики нової парадигми та її підстави, а також на основі чого має здійснюватися вибір людини. Мета нашого дослідження – здійснити аналіз особливостей основних важелів та умов, які мають вплив на вибір людини у під час самоідентифікації у реаліях сучасного світу.

Визначаючи інформаційне суспільство, дослідник В. Андрущенко вважає, «що світ вступив у нову фазу свого розвитку – відкрити, прозору, взаємозалежну, що зумовлює необхідність своєрідного «притирання» народів і держав до загальноприйнятих стандартів, єдиного стилю життя, нових поглядів, які мобілізують людство у його важкому поступі сходами прогресу» [2, с. 337].

Нова якісна ступінь суспільного розвитку, що базується на важливій ролі у використанні інформаційних ресурсів в усіх системах життєзабезпечення суспільства, розповсюдження яких відбувається завдяки інформаційно–комунікаційним технологіям у загальносвітовому масштабі.

Техносфера, що створена людиною, поступово трансформується в інформаційну.

Створення штучного матеріального середовища обумовлено усіма факторами. З іншого боку, «матеріальне середовище виявляється не просто фоном, але і одною з умов соціальної динаміки суспільства та процесу формування економічних та політичних обставин його життя» [20, с. 1].

Що ж треба віднести до соціокультурних факторів впливу інформаційної техносфери на людину? На думку Г. Скорик ними є:

– необхідність у постійному пристосуванні до зовнішнього середовища, яке характеризується пластичністю,

динамічності, глобальністю та збільшує навантаження на внутрішні структури людини;

- збільшення залежності від техногенних факторів;
- інтелектуалізація діяльності призводить до підвищення вимог до «людського капіталу» та новим формам соціальної нерівності;
- широке розповсюдження мережевих соціальних зв'язків, обумовлених розповсюдженням технічних і технологічних інновацій, трансформує форму соціальності сучасної людини [15].

Вчена О. Жидкова у своїх дослідженнях зазначає, що «У системі «людина – техніка» з'явилися нові аспекти. Наприклад, поява технічних засобів, що імітують людський інтелект, відчуття людини, і тим самим впливають на вибір і встановлення людиною своєї ідентичності. Ці тенденції найбільш важливі для інформаційної стадії розвитку техносфери, у рамках якої сталася якісна зміна управління не лише технологічними, але і соціальними процесами.

У цих умовах соціотехнічна парадигма дозволяє виділити такі критерії збалансованості і життєздатності суспільства:

- рівень економічного розвитку, що дозволяє уникати потрясінь, пов'язаних з убогістю і голодом;
- інститути громадянського суспільства, які не припускають насильства влади над суспільством і насильства особистості над іншою особистістю;
- позитивні, вищі духовні цінності;
- здатність суспільства до відтворення за рахунок внутрішніх джерел [8].

Сучасна людина формується як особистість в медіанасиченому середовищі. Вона занурена в справжній океан інформації. Причому, замість отримання просторових, взаємозв'язаних, систематизованих інформаційних «смуг» вона стикається з короткими «спалахами інформації» – аудіовізуальними кліпами, числовими рядами, новинними текстами, «обривками теорій», які не вкладаються в попередні межі уявлень і знань [3, с. 11–39].

Здатність до вільної, моделюючої самоідентифікації є одним з проявів так званого креативного мислення. Людина з креативним мисленням бачить в різноманітні навколишньої реальності хаотичне, деструктивне середовище, позбавлене будь-яких правил і жорсткої внутрішньої логіки. Інформаційний простір перетворюється на невичерпний потік «кліпів» – модульних одиниць інформації, гранично динамічних, мінливих, необов'язкових, відносно незалежних один від одного, таких, що підлягають вільному відбору і комбінуванню [9, с. 431–460].

Зміна соціальних умов життя людини нині дозволяє говорити про виникнення кризи ідентичності в плані її пошуку і надбання. Розвиток інформаційного суспільства в умовах глобалізації супроводжується поглибленням тенденції до його атомізації, що узгоджується з постмодерністською парадигмою, яка відбиває сучасний стан радикальної плюралістичності, екліктичності західної культури. Ситуація постмодерну посилює проблему ідентичності, оскільки веде не лише до екліктичності соціо-культурного простору, але і самої людини. Тому, стає необхідним виявлення специфіки і особливостей буття людини в умовах нової соціальної реальності [10].

Фундаментальні особливості людини підносять її над світом тварин, але це ще не означає, що вона завжди використовує свої переваги на благо самої себе і роду

людського в цілому. Нова інформаційна технологія вперше відкриває перспективу для колосального посилення цих фундаментальних особливостей людини, для їх застосування в небачених раніше масштабах. Але які будуть наслідки її впровадження і застосування, залежить від соціальних, культурних і цивілізаційних структур та механізмів, від ідеалів та ідеологій, від соціальних моделей майбутнього і утопій, міфів, цінностей і політичних установок, пристрастей, амбіцій, етнічних традицій і забобонів, у владі яких знаходиться сучасна людина. Ця нова, вища інформаційна технологія може, як і всі попередні технології, служити добру і злу. Людина повинна зробити особливий, над детермінуючий вибір, заснований на чіткому розумінні страхітливої сили пов'язаних з нею негативних наслідків, а також конструктивних, позитивних можливостей [17].

О. Тоффлер у своєму дослідженні «Раса, влада і культура» зазначає: «Третя хвиля змінює природу ідентичності... індивід все менше зв'язаний контекстом свого народження і має великий вибір у самовизначеності. Мірою того, як наростає Третя хвиля, багато людей набувають більшої можливості вибору відповідно до посилення індивідуальності та гетерономності у новій соціальній структурі. Прихід Третьої хвилі пов'язаний також із помітним прискоренням темпів соціальної та культурної зміни, так що ідентифікації, які обираються, стають короткочаснішими, а люди приймають чи відмовляються від якихось компонентів своєї ідентичностей швидше, аніж будь-коли» [18, с. 276–288].

У сучасну епоху глобальних змін людина опинилась у ситуації кризи ідентичності, яка проявляється у різноманітних формах (апатія, депресія, відхід від реальності і втеча у віртуальний світ, нігілістичні тенденції, різні форми залежностей та девіантні форми поведінки (наприклад, алкоголізм, наркоманія, статеві збочення).

Наприклад, доволі показовими є дослідження у цій сфері Є. Сапожнікова, який аргументовано виводить розлади психіки (найперше, депресію) зі споживацьких пріоритетів суспільства [13, с. 53–63].

І. Герасимова, досліджуючи когнітивні аспекти глобальної культурної кризи сучасності, виділяє такі моменти: розмивання «свідомого шару» мислення, пов'язаного з обдумуванням та компетентним прийняттям рішень, чому посприяв культ безпосереднього сприйняття та переживання пов'язаних ЗМІ зразків та стереотипів; культ емоцій нижчої агресивно-біологічної природи; замість оптимального для сучасного культурного рівня розвитку конвенційного рівня спілкування усі більше опускаються до примітивного рівня, коли у співбесідникові бачиться об'єкт для маніпуляцій, самоутвердження, використання; серед раціонально-орієнтованих індивідів утворюється прірва нерозуміння через егоцентризм, нездатність до кооперативного мислення, терпимості; замість породження нових форм логічного синтезу переважає інтелектуальний ізоляціонізм та фрагментарна множинність вторинних, часто відособлених символічних реальностей; еволюційно-об'єктивні процеси індивідуалізації мислення і творчості проходять у формах крайнього індивідуалізму з агресивним нав'язуванням своєї картини світу; криза у когнітивній сфері виражається у забутті духовних основ творчості та слабкій реалізації морального-духовного аспекту творчості [7, с. 169–227].

Боротьбу за ідентичність супроводжує поширення масової культури, яка є незмінною складовою інформаційного суспільства та невід'ємним атрибутом людини XXI ст. Парадоксальність сучасної культурної ситуації полягає у тому, що парадигма, яка стверджувала свободу та індивідуалізм, призвела до створення конвеєра і тотальних масифікацій. Стандартизація товарів й ціннісних орієнтацій досягла величезних успіхів. Парадоксальним бачиться той факт, що насправді «саме гіперіндивідуалізований суб'єкт у максимальному ступені піддається уніфікації, оскільки його автономія забезпечується лише його власними зусиллями. Тоді як людина традиційної культури несе на собі специфічні визначення різних стійких співтовариств, які незнищенні за будь-якої масової обробки» [5, с. 400].

Фахівці виділяють наступні критерії інформаційної культури людини:

- вміння адекватно формулювати свою потребу в інформації;
- ефективно здійснювати пошук потрібної інформації в усій сукупності інформаційних ресурсів;
- переробляти інформацію і створювати якісно нову;
- вести індивідуальні інформаційно-пошукові системи;
- адекватно відбирати та оцінювати інформацію;
- здатність до інформаційного спілкування і комп'ютерну грамотність [12].

Дослідниця Н. Ситкевич зазначає: «Соціальне середовище інформаційного суспільства, його стан формує те, які моральні, культурні і політичні коди приймають індивіди, що складають дане товариство. Спрогнозувати дії людини, яка не визначилася духовно і соціально, неможливо, тому соціум щодо неї проявляє деяку невизначеність. Становлення інформаційного суспільства як явища глобального за своїм характером, створення міжнародних інформаційних мереж переводить в нову площину сприйняття істини соціального життя. В індустріальному і традиційному типах суспільства джерелом вищої соціальної істини вважалося або одкровення, або соціальне почуття, породжене особливою місією класу, нації, покликаних утверджувати на землі єдино правильне суспільство. Розширення меж інформаційних технологій і комунікацій кардинально змінило подібне положення. Індивіди в сучасній ситуації впізнають один одного і визначають свою соціальну ідентичність за типом інформаційного поля, в якому вони знаходяться. Звідси виникають масові суперечності між зовнішньою належністю індивідів до певного етносу та держави і внутрішньою солідарністю з культурними стандартами, не збігаються з національною традицією» [14, с. 149–151].

Основні характеристики мережевої організації можна знайти в роботах М. Чучкевича [21], який виходить з такого визначення досліджуваного об'єкта: мережева організація – це об'єднання незалежних індивідів, соціальних груп та/або організацій, що діють скоординовано для досягнення узгоджених цілей і мають загальний корпоративний імідж і корпоративну інфраструктуру.

Деякі дослідники, зокрема Т. Абанкіна, вважають соціальні організації соціальним інститутом інформаційного суспільства. Так, серед найбільших організацій вона називає «Global Development Network» та «Global Learning

Network», які були створені за участю Світового банку. У світі функціонують і культурні мережі. В Європі їх налічується більше 150. Вони об'єднують організації, арт-менеджерів, творчих людей і цілі колективи: Європейська комп'ютерна мережа мистецтв (ECNA), Європейська мережа культурних центрів (ENCC) та ін. [1].

Подібний вид комунікацій, за деякими оцінками, є більш ефективним порівняно з традиційними мережами особистих зв'язків, оскільки тут задіяний статус організації як цілого.

Реалізація стратегії пошуку ідентичності конкретною людиною за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (онлайн-конференції, веб-форуми) на практиці, в порівнянні з соціальними організаціями і сформованими групами, менш ефективна. Складність полягає в тому, що не завжди реальна і віртуальна ідентичність збігаються. Найчастіше вони можуть вступати в протиріччя, що не сприяє подоланню невпевненості, відчуття нестабільності у людини і мотивує її до продовження вироблення стратегії пошуку ідентичності.

Одним із варіантів нової стратегії пошуку ідентичності, на наш погляд, може стати поєднання реального і віртуального способів ідентифікації. Проте, з'єднання двох стратегій не повинне відбуватися автоматично, простим підсумовуванням. В основі реально-віртуальної стратегії має лежати принцип взаємопроникнення, синтезу. Віртуальна ідентичність органічним чином перетікає, реалізується в комунікації «обличчям до обличчя», і навпаки.

Усвідомлення та реалізація запропонованого шляху ідентифікації можливі індивідуально, яка прагне до максимальної об'єктивації себе, так як об'єктивація можлива не тільки через артикуляцію зовні, але і через спільну діяльність, вчинки і т.д. Інформаційне суспільство являє необмежений простір для самоконструювання особистості, з одного боку, розширює простір ідентифікації, а з іншого, звужує саму ідентичність за рахунок вибору все більш вузьких культурних ніш для самоідентифікації. Останнє часто призводить до фрагментації особистості і до появи множинної ідентичності, що часом сприймається як норма. Перетворення соціальної реальності в нестабільну, еkleктичну через посилення інформаційних потоків явно корелює із зростанням в житті людей ролі різного роду симулякрів – образів реальності, що заміщають саму реальність, «локальні культури та ідентичності втрачають коріння і замінюються символами товарного світу, взятими з рекламного та іміджевого дизайну мультинаціональних концернів. Буття стає дизайном – причому повсюдно [4, с. 82].

Створення нового інформаційно-комунікаційного віртуального середовища призводить до виникнення цілого ряду антропологічних ризиків. Насамперед, це ризик втрати ідентичності. Організуючим принципом культурного життя людини в інформаційному суспільстві стає принцип трансформації. Ігрова діяльність пронизує всі сфери соціального життя. Вона вважається тим багатограннішою і ефективнішою, чим більш розкута психіка. Звільнена від традиційних заборон психіка отримує можливість реалізувати себе найнеймовірнішим чином. Виникає новий тип свідомості, де, подібно спалахів блискавки, інтуїтивні осяяння переплітаються з припущеннями розуму, наука включає в себе елемент релігійного світогляду, релігія користується даними

науки, висока культура мирно співіснує з масовою. Конструювання дійсності стає основною властивістю людини. «Нова людина» втрачає стрижневу основу. Виникає так званий «феномен Протея», коли життя перетворюється на калейдоскоп образів, в набір ролей, що продукуються свідомістю людини під впливом мас-медіа. Суперечлива сутність антропологічного ризику втрати ідентичності проявляється в тому, що з одного боку, особистість людини стає багатограннішою, розширюється можливість вибору і творчих експериментів, а з іншого боку, втрачається зв'язок з реальним світом, розмивається уявлення про власний статус, цілі та сенс життя.

На початку XXI століття акцент в аналізі соціальних реалій інформаційного суспільства змістився в бік інтересу до знань як особливого виду інформації. Програма доповідь ЮНЕСКО «До суспільств знань» (2005) [11] стимулював дослідження місця і ролі знання в соціумі та в житті людини сучасної епохи. На ранніх стадіях розвитку інформаційного суспільства лавиноподібного зростання інформації і її ціннісна нейтральність призвели до ситуації «інформаційного шоку» (в термінології Е. Тоффлера) [19].

Виникло завдання: виділити з інформаційного потоку найважливіші, впорядковану і ціннісно-орієнтовану інформацію, спираючись на яку, людина здатна виконувати ефективну діяльність. Було виявлено специфіку знання, яка полягає в тому, що знання орієнтоване на діяльність. Р. Бехманн стверджує, що знання означає здатність до дії [6].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що розвиток інформаційного суспільства на його сучасній стадії, званої суспільством знання, носить суперечливий характер, пов'язаний з об'єктивними потребами в розвитку даного товариства і тими антропологічними ризиками, які при цьому виникають. Найбільш значимими потребами є: потреба в самоідентифікації, новому знанні і відповідних йому видах діяльності, довірі. Реалізація цих потреб породжує специфічні ризики: втрати ідентичності, гіперактивності, втрати довіри, які є визначальними для сучасної стадії розвитку інформаційного суспільства. Слід зазначити, що вони є сутнісними проявами інформаційної епохи і їх принципово не можна видалити. Їх дослідження дає можливість вивчити характер прояву даних антропологічних ризиків і надалі виробити стратегії управління ними [16].

Список використаних джерел

1. Абанкіна Т. Влияние информационных технологий на некоммерческие рейтинги [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.kollah.rulst_13.html
2. Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – К.: Знання України, 2012.
3. Бабаєва Ю. Д., Войскунский А. Е., Смыслова О. В. Интернет: воздействие на личность [Текст] / Бабаєва Ю. Д., Войскунский А. Е., Смыслова О. В. // Гуманитарные исследования в Интернете / под ред. А. Е. Войскунского. – М., 2000. – С.11–39.
4. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию. – М.: Прогресс–Традиция, 2001.
5. Беляева Е. В. Метаморфозы нравственности: динамика исторических систем нравственности / Е. В. Беляева. – Минск: Экономпресс, 2007.
6. Бехманн Г. Общество знания – трансформация современных обществ // Концепция общества знания в современной социальной теории. – М.: РАН ИНИОН, 2010.
7. Герасимова И. А. Диалог культур и когнитивная эволюция / И. А. Герасимова // Эволюция. Мышление. Сознание. (Когнитивный подход и эпистемология). – М.: Канон+, 2004. – С.169–227. – (Современная философия).
8. Жидкова О. О. Проблемы взаимодействия человека и информационной среды / О. О. Жидкова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків: Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – Серія: Теорія культури і філософія науки. Вип.37. – С.58–62.
9. Жичкина А. Е., Белинская Е. П. Самопрезентация в виртуальной реальности и особенности идентичности подростка-пользователя Интернета [Текст] / Жичкина А. Е., Белинская Е. П. // Образование и информационная культура. – М., 2000. – С.431–460.
10. Заковоротная М. В. Идентичность человека: социально-философские аспекты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://filosof.historic.nl/books/item>.
11. К обществам знания. Всемирный доклад ЮНЕСКО. – Париж: ЮНЕСКО, 2005 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifap.ru/library/book042.pdf>
12. Про інформаційну культуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://synopsis.kubsu.ru/informatic/master/lecture/themes1_3.htm
13. Сапожников Е. И. Общество потребления в странах Запада // Вопросы философии. – 2007. – №10. – С.53–63.
14. Ситкевич Н. Проблема идентификации человека в информационном обществе сквозь призму мировоззренческих изменений / Н. В. Ситкевич // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2011. – №3. – Ч.3. – С.149–151.
15. Скорик Г. В. Человек в информационном обществе: проблема идентификации (поиска идентичности) / Г. В. Скорик // Вестник Томского государственного университета. – 2007. – Вып.302/2007. – С.24–36.
16. Скородумова О. Б. Антропологические риски информационного общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://filos-club.ru/>.
17. Тоффлер А. Футурошок. – СПб., 1997.
18. Тоффлер О. Раса, власть и культура / О. Тоффлер [пер. с англ. Н. Л. Поляковой] // Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С.276–288.
19. Тоффлер Э. Шок будущего. – М.: АСТ, 2008.
20. Чешев В. В. Техническое знание. – Томск: Изд-во Том. архит.-строит. ун-та, 2006.
21. Чучкевич М. Основы управления сетевыми организациями. – М.: Ин-т социологии РАН, 1999. – 40 с.

References

1. Abankina T. Vlijanie informacionnyh tehnologij na nekommercheskie rejtingi [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.kollah.rulst_13.html
2. Andrushhenko V. P. Svitank Jevropy: Problema formuvannya novogo uchytelja dlja ob'jednanoi Jevropy XXI stolittja / Viktor Andrushhenko. – K.: Znannja Ukraïny, 2012.
3. Babaeva Ju. D., Vojskuns'kij A. E., Smyslova O. V. Internet: vozdejstvie na lichnost' [Tekst] / Babaeva Ju. D., Vojskuns'kij A. E., Smyslova O. V. // Gumanitarnye issledovanija v Internete / pod red. A. E. Vojskuns'kogo. – M., 2000. – S.11–39.
4. Bek U. Chto takoe globalizacija? Oshibki globalizma – otvety na globalizaciju. – M.: Progress–Tradycja, 2001.
5. Beljaeva E. V. Metamorfozy npravstvennosti: dinamika istoricheskikh sistem npravstvennosti / E. V. Beljaeva. – Minsk: Jekonompress, 2007.
6. Behmann G. Obshestvo znaniya – transformacija sovremennyh obshestv // Konceptija obshestva znaniya v sovremennoj social'noj teorii. – M.: RAN INION, 2010.
7. Gerasimova I. A. Dialog kul'tur i kognitivnaja jevoljucija / I. A. Gerasimova // Jevoljucija. Myshlenie. Soznanie. (Kognitivnyj podhod i jepistemologija). – M.: Kanon+, 2004. – S.169–227. – (Sovremennaja filosofija).
8. Zhidkova O. O. Problemy vzaimodejstvija cheloveka i informacionnoj sredy / O. O. Zhidkova // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universytetu im. V. N. Karazina / Harkivs'kyj nacional'nyj universytet im. V. N. Karazina. – Harkiv: Vydavnyctvo HNU im. V. N. Karazina. – 2010. – Serija: Teorija kul'tury i filosofija nauky. Vyp.37. – S.58–62.
9. Zhichkina A. E., Belinskaja E. P. Samoprezentacija v virtual'noj real'nosti i osobennosti identichnosti podrostka-pol'zovatelja Interneta [Tekst] / Zhichkina A. E., Belinskaja E. P. // Obrazovanie i informacionnaja kul'tura. – M., 2000. – S.431–460.

10. Zakovorotnaja M. V. Identichnost' cheloveka: social'no-filosofskie aspekty [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://filosof.historic.nl/books/item>.

11. K obshhestvam znaniya. Vsemirnyj doklad JuNESKO. – Parizh: JuNESKO, 2005 [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.ifap.ru/library/book042.pdf>

12. Pro informacijnu kul'turu [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupu: http://synopsis.kubsu.ru/informatic/master/lecture/themes1_3.htm

13. Sapozhnikov E. I. Obshhestvo potreblenija v stranah Zapada // Voprosy filosofii. – 2007. – №10. – S.53–63.

14. Sitkevich N. Problema identifikacii cheloveka v informacionnom obshhestve skvoz' prizmu mirovozzrencheskih izmenenij / N. V. Sitkevich // Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kul'turologija i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. – Tambov: Gramota, 2011. – №3. – Ch.3. – S.149–151.

15. Skorik G. V. Chelovek v informacionnom obshhestve: problema identifikacii (poiska identichnosti) / G. V. Skorik // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2007. – Vyp.302/2007. – S.24–36.

16. Skorodumova O. B. Antropologicheskie riski informacionnogo obshhestva [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://filos-club.ru/>.

17. Toffler A. Futuroshok. – SPb., 1997.

18. Toffler O. Rasa, vlast' i kul'tura / O. Toffler [per. s angl. N. L. Poljakovoj] // Novaja tehnokraticeskaja volna na Zapade. – M.: Progress, 1986. – S.276–288.

19. Toffler Je. Shok budushhego. – M.: AST, 2008.

20. Cheshev V. V. Tehnicheskoe znanie. – Tomsk: Izd-vo Tom. arhit.–stroit. un–ta, 2006.

21. Chuchkevich M. Osnovy upravlenija setevymi organizacijami. – M.: In–t sociologii RAN, 1999. – 40 s.

Moskalyk G. F., doctor of philosophical Sciences, associate Professor, Professor of Department of psychology, pedagogy and philosophy of the Kremenchug national University M. V. Ostrogradsky (Ukraine, Kremenchug), g21023@yandex.ru

Human identification in information society

The author touches upon the issues of identification of a person in conditions of contemporary information society. Grounds the problem of identity for the person in connection with the deepening of informatization of society and the widespread use of information technologies; understands the concept of «identity» and discusses strategies for its search in terms of information and communication technologies.

Keywords: identity, information society, search strategy, application of information and communication technologies.

Москалик Г. Ф., доктор философских наук, доцент, профессор кафедры психологии, педагогики и философии, Кременчугский национальный университет им. М. В. Остроградского (Украина, Кременчуг), g21023@yandex.ru

Идентификация человека в информационном обществе

Автор касается проблематики идентификации человека в условиях современного информационного общества. Обосновывается актуальность проблемы идентичности для человека в связи с углублением информатизации общества и широким применением информационных технологий, осмысливается понятие «идентичность», а также рассматриваются стратегии ее поиска в условиях применения информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: идентичность, информационное общество, стратегия поиска, применения информационно-коммуникационных технологий.

* * *

УДК 821.111(73)

Андрієнко О. В., доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Донецький національний університет (Україна, Вінниця), elena_andrienko8@mail.ru

МОТИВ ПОШУКУ–МАНДРУВАННЯ У КОНТЕКСТІ МІФОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ

Стаття присвячена філософському аналізу міфологемі пошуку та мандрування в контексті архетипу посвячення. Зроблено висновок про те, що міфологема пошуку–мандрування є світоглядною універсальною, і тому проявляється не лише в минулому, але й у сучасній соціальній і культурній реальності.

Ключові слова: міф, міфологія, свідомість, пошук, світогляд.

Мотив пошуку–мандрування є одним з центральних у багатьох міфологічних традиціях світу. Даний мотив є наскрізним для людської культури, тому цілком

може бути віднесений до світоглядних універсалій, що відображається не лише в минулому, але й у сучасному соціокультурному бутті (почасти несвідомо та опосередковано).

Метою даної роботи є філософський аналіз та надання загальної характеристики міфологемі пошуку–мандрування як універсальї міфологічного світогляду.

Питання про міфологему пошуку–мандрування (що є ідентичною міфологемі шляху) розглядалось в роботах багатьох авторів (М. Еліаде [1; 2], М. Маковського [3], М. Мариновича [4], Є. Мелетинського [5], В. Молчанова [6], Д. Нейхарда, Е. Брауна [7] та інших), проте саме через свою універсальність і багатомірність аспектів втілення є практично невичерпною галуззю для досліджень.

Мотив пошуку–мандрування є міфологічним у своїй основі, тому для глибокого розуміння його ролі та способів реалізації у художніх текстах різних культур у різні історичні епохи спочатку важливо окреслити головні риси міфу як певної світоглядної моделі.

Поняття «міф» (від грецьк. *mythos* – розповідь, переказ) має цілу низку прочитань. В радянській науці склалась стійка традиція вживати поняття «міф» в дещо негативному розумінні. Так, один з радянських дослідників питання про масову культуру, суспільні міфи та забобони, В. Молчанов пише про те, що соціальний міф має «збуджувати емоції, залишаючи в спокої розум» і слугує для реалізації «головної заповіді буржуазної пропаганди: людина нехай не думає» [6, с. 4]. Серед сучасних науковців поняття міфу реабілітоване, у зв'язку з чим проводиться ціла низка досліджень на подану тему, в рамках яких міф вже не оцінюється як щось негативне. Міф можна визначити як специфічне символічне оповідання, що є результатом колективного мислення і зазвичай являє собою специфічний опис дій богів, або надлюдських істот, що опинилися в незвичайних та надприродних обставинах.

Найбільш яскраво сліди міфічного мислення відображаються у мові, оскільки мова є найбільш ефективним механізмом, що зберігає та передає світоглядні моделі (або хоча б деякі їх фрагменти) через покоління. Так, як для російської, так і для української мови характерна форма запитання «Як тебе (вас) звать?» (тобто, «Як тебе (вас) називають?»), хоча в англійській мові, наприклад, це запитання звучить зовсім по-іншому «What is your name?», що в перекладі буквально означає «Як твоє ім'я?» (тобто, питання побудоване за допомогою активного стану). Російська та українська мови зберегли у цій формулі запитання уявлення, що характерне для недиференційованого міфічного мислення, яке ототожнювало сутність людини та її ім'я, знаючи яке на людину можна було впливати і завдавати їй шкоди.

Міфологічне мислення відрізняється цілісністю, відчуттям нерозривної єдності між людиною і природою. Можливим є те, що коли ХХ ст. називають періодом реміфологізації у соціальній, культурній, психологічній, політичній та інших сферах, це є дійсно логічним визначенням, особливо якщо згадати, що саме ХХ ст. відмічене цілим рядом екологічних катастроф, спричинених саме глибоким розривом між людиною і світом природи. Звертання до принципів міфічного мислення і міфічного світогляду (тобто, до традиції) є, у певному сенсі, намаганням людства на підсвідомому рівні знайти вирішення цієї проблеми, віднайти якусь